

**ARBETSMARKNADS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 14/2001 rd**

Regeringens proposition om främjande av möjligheterna för handikappade att få arbete

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Social- och hälsovårdsutskottet begärde den 18 oktober 2001 utlåtande av arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet om regeringens proposition om främjande av möjligheterna för handikappade att få arbete (RP 169/2001 rd).

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsrådet Anja Kairisalo, överinspektör Aini Kimpimäki ja regeringssekreterare Karoliina Korte, social- och hälsovårdsministeriet
- arbetsminister Tarja Filatov och överinspektör Pentti Lehmijoki, arbetsministeriet
- undervisningsrådet Heikki Ravantti, undervisningsministeriet

- generalsekreterare Kalle Könkkölä, Riksfattande handikapprådet
- utvecklingschef Mirjami Airaksinen, Folkpensionsanstalten
- socialpolitiske ombudsmannen Vesa Rantahalvari, Servicearbetsgivarna
- socialpolitiska sekreteraren Mirja Janerus, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC
- sakkunniga Sirkka-Liisa Karhunen, Finlands Kommunförbund
- juridiske ombudsmannen Risto Tuominen, Företagarna i Finland
- verkställande direktör Arto Alaranta, Rainasäätio
- utredningsmannen Matti Marjanen.

PROPOSITIONEN

Syftet med propositionen är att förbättra handikappades förutsättningar att få arbete och att öka deras deltagande i arbetslivet så att de kommer närmare förvärvsfrekvensen bland den övriga befolkningen. De föråldrade bestämmelserna om socialvårdens sysselsättningsåtaganden föreslås bli ersatta med nya bestämmelser. Skyddat arbete skall utgöra en del av kommunens verksamhet i sysselsättningssyfte.

I folkpensionslagen föreslås en ändring som avser att göra bestämmelserna om möjligheterna att lämna invaliditetspension vilande mer funktionella. I syfte att säkerställa yrkesinriktad rehabilitering för unga föreslås utbetalningsperioden enligt lagen om rehabiliteringspenning bli förlängd till dess personen fyller 20 år. Sjukförsäkringslagen föreslås bli ändrad så att en handikappad arbetstagare, som får invaliditets-

pension enligt folkpensionslagen, kan få sjukpenning när han eller hon blir sjuk. Propositionen

hänför sig till budgetpropositionen för 2002 och avses bli behandlad i samband med den.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet har behandlat propositionen med avseende på sitt ansvarsområde.

Stöd till sysselsättning av handikappade med hjälp av åtgärder från arbetsförvaltningen

I propositionens motivering sägs att de handikappade arbetssökandena på senare år stadigt har ökat samtidigt som andelen arbetslösa bland dem också har stigit. År 2000 fanns det ungefär 83 000 handikappade arbetssökande. Av dem var cirka 68 700 arbetslösa.

Ett viktigt mål för sysselsättningspolitiken är att handikappade skall ha lika möjligheter att få arbete, vilket är allmänt omfattat. I programmen för handikappolitiken är målet att varje förvaltningsområde har ett sektoransvar för servicen till alla medborgare. Däri ingår också att Arbetskraftsmyndigheterna har det huvudsakliga ansvaret för att främja sysselsättningen för handikappade. Målet bör vara att handikappade får arbete på den öppna arbetsmarknaden på allmänna anställningsvillkor och med hjälp av allmän Arbetskraftsservice och normala stödinsatser.

Förvaltningarna måste samarbeta för att kunna främja handikappades möjligheter att få arbete. Viktiga aktörer vid sidan av Arbetsförvaltningen är kommunerna, social- och hälsovårdssektorn och utbildningsväsendet. I de flesta fall måste arbetsliv och rehabilitering samordnas, individuell service och individuella sysselsättningsmöjligheter tillhandahållas och flera olika aktörer samarbeta för att sysselsättningsinsatserna skall ge resultat.

Propositionen innehåller främst ändringar i lagar inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Lagförslagen har beretts av utredningsman Matti Marjanen, men hans förslag till ändringar i sysselsättningslagen ingår

inte i propositionen. Utskottet menar att det är viktigt att Arbetskraftsmyndigheterna har huvudansvaret i detta arbete och med alla till buds stående medel främjar möjligheterna för handikappade att få arbete. Utskottet framhåller därför att förslaget till ändring av 16 § 2 mom. sysselsättningslagen, som inte ingår i regeringens proposition, bör godkännas. I förslaget jämföras handikappade med unga och långtidsarbetslösa i fråga om sysselsättningsstöd.

Utskottet anser att sysselsättningsstöden måste anpassas bättre till behoven att främja handikappades möjligheter att få arbete. En förutsättning för detta är bland annat att sysselsättningsförordningen (1363/1997) ändras så att sammansatt stöd och sysselsättningsstöd kan betalas ut längre utan avbrott och att stödet kan sänkas gradvis i förhållande till det sammansatta stödet med hjälp av förhöjt sysselsättningsstöd och senare bli normalt sysselsättningsstöd. Också förordningen om förmåner i samband med Arbetskraftsservice (1253/1993) bör ändras för att de högsta möjliga ersättningarna till arbetsgivarna för ändringar i arbetsmiljön och tillhandahållande av en arbetstränare kan höjas.

För att de föreslagna ändringarna skall ha den positiva effekt på handikappades möjligheter att få arbete som regeringen avser behövs det enligt utskottets uppfattning kraftfulla satsningar på information om reformerna och på utbildning för Arbetskrafts- och socialmyndigheterna.

Arbete inom ramen för ett anställningsförhållande

I propositionen föreslås att den som utför skyddat arbete skall anses stå i anställningsförhållande till serviceproducenten i enlighet med Arbetsavtalslagen (55/2001). Däremot står inte den som deltar i arbetsverksamhet för handikappade i anställningsförhållande till den som ordnar verksamheten eller till serviceproducenten. Men

lagen om skydd i arbete tillämpas på verksamheten, och olycksfallsförsäkring måste tecknas för den som deltar i verksamheten.

Enligt vad utskottet har erfårit utförs skyddat arbete numera inom ramen för anställningsförhållande. Bestämmelser om skyddat arbete ingår för närvarande åtminstone i tre riksomfattande kollektivavtal: kollektivavtalet för kommunalt anställda med månadslön, kommunala allmänna tjänste- och arbetskollektivavtalet och kollektivavtalet för arbetscentraler.

Lagförslaget står i samklang med den nya arbetsavtalslagen och motiven till den, anser utskottet. Enligt motiveringen till arbetsavtalslagen är det karakteristiskt för arbete i arbetsavtalsförhållande att det utförs i förvärvssyfte. Som exempel på verksamhet som inte omfattas av anställningsförhållanden nämner regeringen deltagande i arbetsverksamhet eller annan terapi inom social- och hälsovården, om verksamheten helt eller huvudsakligen ordnas i behandlings- och rehabiliteringssyfte. Enligt den föreslagna 27 e § socialvårdslagen representerar arbetsverksamhet för handikappade denna typ av verksamhet i rehabiliteringssyfte, och enligt förslaget tillämpas arbetsavtalslagen inte på verksamheten. Däremot utförs skyddat arbete i normalt förvärvssyfte. Arbetscentralen och arbetstagararen ingår ett arbetsavtal också när kommunen köper tjänsten av arbetscentralen.

Utskottet finner det viktigt att lagen får tydliga bestämmelser om när en verksamhet ordnas inom ramen för ett anställningsförhållande och vilken lagstiftning som tillämpas på respektive verksamhet. Utskottet finner de föreslagna bestämmelserna motiverade och riktiga.

Att lämna invaliditetspension vilande kontra handikappbidrag

I folkpensionslagen föreslås 22 § 4 mom. bli ändrat så att invaliditetspension skall lämnas vilande när förvärvsinkomsterna är högre än 588,66 euro. Inkomstgränsen föreslås inte bli indexbunden. Dessutom föreslås 2 § lagen om handikappbidrag bli ändrad. Ändringen innebär att handikappbidrag betalas ut för den tid som pensionen är vilande, men bara för högst två år.

Enligt utskottet är inte den föreslagna gränsen på 588,66 euro särskilt lyckad. I stället framställer utskottet att social- och hälsovårdsutskottet bör överväga att avrunda beloppet till exempelvis 590 eller 600 euro. Dessutom vore det skäl att ange hur och med hur täta intervaller det fasta beloppet i euro ses över om man inte vill indexjustera det.

I motiveringen till propositionen sägs att handikappbidrag bör betalas ut för den tid som pensionen är vilande för att det skall vara mer lönande att förvärvsarbeta än att vara pensionerad och för att förvärvsarbete medför större kostnader än pensionering. Handikappbidraget uppgår för närvarande till 1 912 mark och är skattefri inkomst. Utskottet anser det vara en bra och nödvändig lösning att betala ut handikappbidrag under den tid som pensionen är vilande, eftersom handikappade då uppmuntras att söka sig ut i arbetslivet. Samtidigt påpekar utskottet att stödtagarens inkomster minskar avsevärt när utbetalningen av handikappbidrag upphör efter två år och att den eventuella lönestegring som kommer av förbättrad arbetsförmåga sannolikt inte räcker till för att täcka inkomstbortfallet. Det finns därför risk för att anställningen avbryts och den handikappade åter blir pensionerad. Utskottet förelägger social- och hälsovårdsutskottet för övervägande om det vore lämpligare att handikappbidrag också betalas ut efter fristen på två år och att bidraget reduceras gradvis för att den handikappade inte skall utsättas för orimligt stora svårigheter.

Detaljmotivering

Lag om ändring av socialvårdslagen

Utskottet föreslår en lagteknisk precisering i 27 d § 4 mom. och en språklig ändring i 5 mom. Ändringen i 5 mom. påverkar inte den svenska lagtexten.

Lag om ändring av folkpensionslagen

Utskottet föreslår att formuleringen i 22 § 5 mom. ändras för att lagrummet bättre skall stämma överens med det syfte som anges i motiveringen.

Lag om ändring av 16 § sysselsättningslagen
Utskottet föreslår ett helt nytt lagförslag, som inte ingår i regeringens proposition. I lagförslaget ändras 16 § 2 mom. sysselsättningslagen så att handikappade jämställs med unga och långtidsarbetslösa i fråga om sysselsättningsstöden.

Utlåtande

Arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att lagförslagen 2 och 4—6 godkänns utan ändringar,

att lagförslag 1 och 3 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

att ett nytt lagförslag 7 godkänns (Utskottets nya lagförslag) och

att social- och hälsovårdsutskottet i övrigt beaktar det som sägs ovan.

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag om ändring av socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i socialvårdslagen av den 17 september 1982 (710/1982) 17 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1365/1992, samt
fogas till lagen nya 27 d och 27 e §, som följer:

17 §
(Som i RP)

27 d §
(1—3 mom. som i RP)
Avtal om lönen för skyddat arbete får ingås genom ett kollektivavtal som avses i lagen om kollektivavtal (436/1946) och (*utesl.*) skall iakttagas utan hinder av vad som 2 kap. 7 § arbetsav-

talslagen föreskriver om kollektivavtals allmänt bindande verkan.
(5 mom. som i RP)

27 e §
(Som i RP)
Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

3.

Lag om ändring av folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/1956) 20 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a, 22 § 4 och 5 mom., 39 § 4 mom. och 77 § 1 mom.,
av dessa lagrum 20 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a, 22 § 4 och 5 mom. och 39 § 4 mom. sådana de lyder i lag 837/1998 samt 77 § 1 mom. sådant det lyder i lag 724/2001, som följer:

20 § (Som i RP)	att arbetet har upphört eller förvärvsinkomster- na har minskat så <i>mycket</i> att <i>de ligger under in- komstgränsen enligt 4 mom.</i> Om krav på åter- upptagen betalning av en vilande pension inte har framställts i en anmälan till pensionsanstal- ten inom fem år efter att pensionen lämnades vi- lande, anses det utan särskilt beslut att pensio- nen upphört.
22 § — — — — — (4 mom. som i RP) Den vars invaliditetspension är vilande be- traktas under denna tid inte som pensionstagare. Till en person vars pension har lämnats vilande enligt 4 mom. betalas för den tid pensionen är vi- lande, dock för en tid av högst 24 månader, så- dant handikappbidrag som nämns i 2 § 3 mom. lagen om handikappbidrag (124/1988). Betal- ning av vilande pension börjar på nytt, förutsatt	39 och 77 § (Som i RP) Ikraftträdelsebestämmelsen (Som i RP)

Utskottets nya lagförslag

7.

Lag om ändring av 16 § sysselsättningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sysselsättningslagen av den 13 mars 1987 (275/1987) 16 § 2 mom., sådant det lyder i lag 1696/1992, som följer:

16 §

Främjande av sysselsättningen av arbetslösa och arbetskraftsservicens förstahandskaraktär

— — — — —
Om en arbetssökande inte har kunnat sysselsättas så som avses i 1 mom. eller genom sådana effektiverade åtgärder som hans individuella situation förutsätter, kan hans sysselsättande stödas med hjälp av sysselsättningsanslag enligt vad som stadgas i denna lag och genom förordning. Arbetskraftsmyndigheterna skall vid sysselsättning genom sysselsättningsanslag ge de arbetssökande vilkas behov av arbete är störst

företräde. Sysselsättningsanslagen skall särskilt inriktas på sysselsättning av unga, (*utesl.*) långtidsarbetslösa och *handikappade*, förebyggande av långtidsarbetslöshet och främjande av regionalt balanserad sysselsättning. Enligt de anslag som anvisats i statsbudgeten kan av sysselsättningsanslagen beviljas stöd även för sysselsättning av (*utesl.*) andra arbetslösa och för annat främjande av sysselsättningen.
— — — — —

Denna lag träder i kraft den 1 april 2002.

Helsingfors den 7 november 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Jouni Lehtimäki /saml
medl. Tuula Haatainen /sd
Pertti Hemmilä /saml
Anne Huotari /vänst
Kyösti Karjula /cent
Rauha-Maria Mertjärvi /gröna (delvis)

Petri Neittaanmäki /cent
Håkan Nordman /sv
Pirkko Peltomo /sd
Tero Rönni /sd
Raija Vahasalo /saml (delvis)
Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var
utskottsrådet Ritva Bäckström.